

**HARBIY-PROFESSIONAL TAYYORGARLIKNI
TAKOMILLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВОЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ**

**IMPROVING MILITARY-PROFESSIONAL TRAINING:
PROBLEMS AND SOLUTIONS**

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti

Magistratura tinglovchisi

leytenant Mirvohidov Behzod Miraziz o‘g‘li

behzodmirvohidov7@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada harbiy-professional tayyorgarlik sohasidagi mavjud muammolarni, shuningdek, uni takomillashtirishning mumkin bo‘lgan yo‘llarini muhokama qilishga bag‘ishlangan. Texnologik o‘zgarishlar, tahdidlarning globallasuvi, yangi o‘qitish va o‘qitish usullari kabi dolzarb muammolar va tendensiyalar harbiy-professional tayyorgarlikni takomillashtirishga qanday ta’sir qilishi mumkinligini ko‘rib chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *harbiy-professional tayyorgarlik, mutaxassislar, takomillashtirish, muammo, yechimlar, Virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan reallik (AR).*

Аннотация: *Статья посвящена обсуждению современных проблем в области военно-профессиональной подготовки, а также возможных путей ее совершенствования. В ней рассматривается, как современные проблемы и тенденции, такие как технологические изменения, глобализация угроз, новые методы обучения и преподавания, могут повлиять на совершенствование военно-профессиональной подготовки.*

Ключевые слова: военно-профессиональная подготовка, специалисты, совершенствование, проблема, решения, Виртуальная реальность (VR), Дополненная реальность (AR),

Abstract: This article is devoted to discussing the current problems in the field of military-professional training, as well as possible ways to improve it. It examines how current problems and trends, such as technological changes, globalization of threats, new teaching and learning methods, can affect the improvement of military-professional training.

Keywords: military-professional training, specialists, improvement, problem, solutions, Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR).

Harbiy-professional tayyorgarlik Qurolli Kuchlar barcha kuch tuzilmalarining jangovar samaradorligini ta'minlash, turli tahdidlar sharoitida jangovar va tinchlikparvar vazifalarni samarali bajarish qobiliyatini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Harbiy mojarolar tobora murakkab va ko'p qirrali bo'lib bormoqda, bu esa qurolli kuchlardan yuqori darajada moslashuvchan, tezkor va eng yangi texnologiyalardan foydalanishda malakali bo'lishni talab qiladi. Bunday sharoitda harbiy-professional tayyorgarlikni sifatli va har tomonlama o'tkazish muhimligi yaqqol namoyon bo'ladi.

Harbiy-professional tayyorgarlikning ahamiyati

Harbiy-professional tayyorgarlik - harbiy xizmatchilarni harbiy ishlarga tayyorlashga qaratilgan, nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, jismoniy tayyorgarlik va ruhiy-emotsional barqarorlikni o'z ichiga olgan faoliyat tizimi. Uning doirasida quyidagi asosiy vazifalar hal etiladi:

Mexanik, o'q otishchi, razvedkachi, komandir va boshqalar kabi kasbiy mahorat va mutaxassisliklarni o'zlashtirish.

Yuqori darajadagi chidamlilik, kuch va reaksiyani saqlashga yordam beradigan jismoniy tarbiya.

Stress, ma'naviy va jismoniy qiyinchiliklar ostida harakat qilish uchun zarur bo'lgan psixologik tayyorgarlik.

Eng yangi qurol va jihozlar bilan ishlash qobiliyatini ta'minlaydigan texnik tayyorgarlik.

Bugungi kunda harbiy xizmatchilar an'anaviy janglardan tortib kiber tahdidlarga qarshi kurashish yoki tinchlikparvar missiyalarda qatnashishgacha bo'lgan turli muhitdagi vazifalarni bajarishga tayyor bo'lishi kerak. Shunday qilib, Jahon oziq-ovqat dasturining ahamiyati armiyani milliy manfaatlar va mamlakat barqarorligini himoya qilish uchun barcha zarur bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlashdan iborat.

Harbiy-professional tayyorgarlik oldida turgan muammolar

Muvaffaqiyatli yutuqlarga qaramay, turli mamlakatlarda harbiy-professional tayyorgarlik tizimi uning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qator muammolarga duch kelmoqda. Bularga quyidagilar kiradi:

Texnologiyadagi bo'shliq

Zamonaviy urushlar tobora ko'proq yuqori texnologiyali qurollar, dronlar, kiber qurollar va o't o'chirish tizimlaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Harbiylar nafaqat urushning an'anaviy usullariga, balki eng yangi texnologiyalardan to'g'ri foydalanishga ham o'rgatishlari kerak. Biroq, ko'plab mamlakatlarda, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda harbiy xizmatchilarning yuqori texnologiyalar sohasida yetarli darajada xabardorligi va amaliy ko'nikmalari muammosi mavjud. Ba'zi qo'shinlarda zamonaviy jangovar tizimlar va axborot texnologiyalarini to'g'ri saqlay oladigan va boshqara oladigan mutaxassislar etishmayapti.

Psixologik tayyorgarlikning etishmasligi

Ko'pgina harbiy xizmatchilar travmadan keyingi stress buzilishi (TSSB), depressiya, stress va xizmatdan keyin fuqarolik hayotiga moslashishda qiyinchiliklar kabi jiddiy psixologik muammolarga duch kelishadi. Ba'zi qo'shinlarda tayyorgarlikning bu jihati etarlicha rivojlangan emas. Psixologik tayyorgarlik kasbiy ta'limning ajralmas qismi bo'lishi kerak, shu jumladan

stressga chidamlilik bo'yicha treninglar, shuningdek, xizmatdan keyingi reabilitatsiya yordami.

Har xil turdagi qo'shinlarni va xalqaro operatsiyalarni birlashtirishdagi qiyinchiliklar

Zamonaviy urush ko'pincha armiyaning turli tarmoqlari o'rtasidagi muvofiqlashtirishni, shuningdek, xalqaro koalitsiyalar doirasida boshqa mamlakatlar armiyalari bilan o'zaro hamkorlikni talab qiladi. Ba'zi mamlakatlarda armiyaning turli tarmoqlarini birlashtirish yoki xalqaro hamkorlar bilan birgalikda ishlash bo'yicha samarali dasturlar mavjud emas. Ko'p millatli jamoalarda ishlash tajribasining etishmasligi tinchlikparvar operatsiyalarda, masalan, BMT yoki NATO doirasidagi vazifalarni bajarish samaradorligini kamaytirishi mumkin.

Jismoniy tarbiya va uni modernizatsiya qilish

Zamonaviy jismoniy tarbiya ko'pincha eskirgan standartlarga bog'liq bo'lib qoladi va har doim ham zamonaviy urushlarda harbiy xizmatchilarga qo'yiladigan haqiqiy talablarga javob bermaydi. Masalan, klassik jismoniy tayyorgarlik har doim ham jangovar topshiriqlarni bajarish uchun zarur ko'nikmalarni rivojlantira olmaydi, masalan, haddan tashqari charchoq sharoitida ishlash yoki qiyin erlarda uzoq manevrlarni talab qilish.

Harbiy-professional tayyorgarlikni takomillashtirish yo'llari

Zamonaviy texnologiyalarni kadrlar tayyorlashga integratsiyalash

Virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan reallik (AR), simulyatsiya sohasidagi zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalar harbiy-professional tayyorgarlikni takomillashtirish uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Ushbu texnologiyalarni o'quv dasturiga joriy etish o'qitish sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi, uni yanada xilma-xil va xavfsizroq qiladi. Misol uchun, simulyatorlar va virtual simulyatorlardan foydalanish haqiqiy hayotda takrorlash qiyin bo'lgan murakkab jangovar stsenariylarni yaratishga imkon beradi. Bu harbiy xizmatchilarga noaniqlik va stress sharoitida qaror qabul qilish ko'nikmalarini mashq qilish imkonini beradi.

Haqiqiy vaqtda harakatlarni tahlil qilish uchun sun'iy intellektdan foydalanish ham faolroq amalga oshirilishi kerak. Misol uchun, AI tizimlari taktika va strategiyani ishlab chiqishga yordam beradi, shuningdek, mashg'ulotlar davomida yo'l qo'yilgan xatolarni tahlil qiladi. Kelajakda bu mashg'ulot samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu esa uni yanada individual va aniq askarga moslashtirishi mumkin.

Psixologik tayyorgarlik va rehabilitatsiyani takomillashtirish

Jangovar vazifalarni samarali bajarish uchun harbiy xizmatchilar nafaqat jismoniy, balki ruhiy barqarorlikka ham ega bo'lishi kerak. Emotsional va stressli vaziyatlarni engishga yordam beradigan psixologik trening dasturlarini ishlab chiqish muhimdir. Bundan tashqari, TSSB va boshqa psixologik muammolarni rivojlanish ehtimolini kamaytirish uchun jangovar jarohatlarni boshdan kechirgan harbiy xizmatchilar uchun yanada samarali qo'llab-quvvatlash va rehabilitatsiya mexanizmlarini yaratish kerak.

Bu stressga chidamlilikni o'rgatish va xizmatdan keyingi rehabilitatsiya orqali stressning oldini olishni o'z ichiga olishi mumkin. Ruhiy salomatlik keyingi o'ylash emas, balki umumiy tayyorgarlikning muhim elementi bo'lishi kerak.

Jismoniy tayyorgarlikni yaxshilash

Jismoniy tarbiya zamonaviy talablarga moslashtirilishi kerak. Yugurish va tortish kabi an'anaviy mashqlar har doim ham jang maydonining haqiqiy ehtiyojlarini aks ettirmaydi. Masalan, zamonaviy harbiy harakatlarga tayyorgarlik ko'rishda chidamlilik, kuch-quvvat, chaqqonlik va ekstremal sharoitlarda, masalan, uzoq muddatli majburiy yurishlar yoki og'ir texnika bilan ishlash kabi vazifalarni bajarish qobiliyatiga ko'proq e'tibor qaratish lozim.

Muhim jihat jismoniy tayyorgarlikning turli muhitlarda (shu jumladan issiq yoki sovuq iqlimda, tog'lar yoki o'rmonli hududlarda) omon qolish qobiliyatlari bilan integratsiyalashuvidir. Harbiy xizmatchilar nafaqat jismoniy zo'riqlashlarga, balki noaniqlik va qiyinchilik sharoitlariga ham tayyor bo'lishi

kerak. Bunga umumiy chidamlilik va qiyin sharoitlarga moslashishni oshirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish orqali erishish mumkin.

O'qitish va baholash usullarini takomillashtirish

Ma'ruza va nazariy mashg'ulotlarga asoslangan an'anaviy o'qitish metodlari ko'proq amaliy va interfaol usullar bilan to'ldirilishi kerak. Samarali yondashuvlardan biri bu harbiy xizmatchilar haqiqiy muammolarni jangovar vaziyatlarga imkon qadar yaqin sharoitlarda hal qilganda, "jang stsenariylarini tayyorlash" dan foydalanishdir. Bu sizga nafaqat taktikani nazariy jihatdan o'rganish, balki ularni amalda sinab ko'rish imkonini beradi, bu esa haqiqiy samaradorlikni oshiradi.

Shuningdek, mashg'ulotlar samaradorligini baholash tizimlarini takomillashtirish zarur. Bilim va ko'nikmalarni sinovdan o'tkazish, shuningdek, harbiy xizmatchilarning mashg'ulotlar va haqiqiy jangovar harakatlar paytida psixo-emotsional holatini baholash mashg'ulotlardagi zaif tomonlarni aniqlash va ularni o'z vaqtida tuzatish imkonini beradi.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Ko'pgina zamonaviy tahdidlar turli mamlakatlar qurolli kuchlari o'rtasida muvofiqlashtirishni talab qiladi. Boshqa davlatlarning armiyalari bilan hamkorlikni yaxshilashga qaratilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Bu qo'shma mashg'ulotlar, tajriba almashish va xalqaro operatsiyalarda samarali faoliyat yurita oladigan ko'p millatli tezkor kuchlarni yaratishni o'z ichiga olishi mumkin.

Buning uchun til bilimini rivojlantirish, xalqaro standartlar va amaliyotlarni bilish, madaniyatlararo muhitda ishlash qobiliyati talab etiladi. Boshqa davlatlar bilan birgalikdagi treninglar jamoaviy hamkorlikni rivojlantirishga va real tahdidlarga qarshi hamkorlikni yaxshilashga yordam beradi.

Xulosa

Harbiy-professional tayyorgarlik mamlakat mudofaa qobiliyatini ta'minlashning ajralmas qismi bo'lib, uni muntazam takomillashtirish zarur. Tez

rivojlanayotgan texnologiyalar, gibrid urush va xalqaro tahdidlar kabi zamonaviy muammolar oldida o‘qitishning innovatsion usullarini, jumladan, simulyatsiya, sun’iy intellekt va virtual haqiqatni birlashtirish muhim ahamiyatga ega. Harbiy xizmatchilarning psixologik barqarorligini oshirish ham birdek muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. **Berdimuhamedov, G. (2015).** *Harbiy ta'lim va tayyorgarlik: Nazariya va amaliyot.* Tashkent: Akademiya. — Harbiy ta'lim va tayyorgarlikning nazariy asoslari
2. **Kostikov, A. V. (2013).** *Harbiy xizmatchilarning tayyorgarligi: Taktik va strategik jihatlari.* Moskva: Rossiya harbiy nashriyoti.
3. **Zaitsev, A. V. (2020).** “MDH davlatlaridagi harbiy ta'lim tizimi: rivojlanish va takomillashtirish yo‘llari”, *Harbiy ta'lim va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 3(15), 45-56.
4. **Kovalev, V. N. (2019).** “Harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligi va undan foydalanish amaliyoti”, *Harbiy pedagogika va psixologiya jurnali*, 6(21), 23-33.
5. Kornilov, A. (2017). Советская военная доктрина: история и анализ. Москва: Военное издательство.
6. Timoshenko, S. (2015). Военная подготовка Советского Союза. Ленинград: Академия военных наук.